

ENTREVISTA A JOSEP MARIA MARTORELL

Josep Amat

*Departament d'Enginyeria de Sistemes, Automàtica i Informàtica Industrial. Universitat Politècnica de Catalunya
Membre de l'Institut d'Estudis Catalans*

Josep Maria Martorell és nascut a Reus el 1975. Casat i amb tres filles. Llicenciat en física per la Universitat de Barcelona i doctor en enginyeria informàtica per la Universitat Ramon Llull (URL). Ha realitzat tasques docents a la URL i a la Universitat Politècnica de Catalunya, on actualment és professor d'àlgebra i anàlisi matemàtica. Format també empresarialment a ESADE i a IESE, ha participat en diverses iniciatives d'empreses emergents (start-up) tecnològiques.

És conseller nacional i vocal al Comitè de Govern d'Unió Democràtica de Catalunya. Defensa que l'humanisme cristià és la millor proposta per millorar la nostra societat, i que la independència política és l'únic futur possible per a Catalunya.

Actualment és director general de Recerca de la Generalitat de Catalunya.

Josep Maria Martorell ha estat nomenat director general de Recerca de la Generalitat en uns temps molt ingrats, els de la contracció dels pressupostos, una circumstància que s'afegeix als allargaments dels períodes entre convocatòries dels diferents programes d'ajut a la recerca per part del ministeri. Atesa la importància de la recerca en el desenvolupament tecnològic del nostre país, creiem que és d'interès conèixer la seva opinió sobre aquests aspectes; per això li preguntem:

Quins objectius es va marcar en assumir el càrrec en aquestes circumstàncies?

La legislatura es preveia difícil justament per tot el que dieu i pel fet que, amb un pressupost prorrogat i reduït, ens plantejàvem treballar per desenvolupar totes les competències en R+D+I que marcava l'Estatut, seguir treballant per consolidar un sistema de recerca, desenvolupament i innovació que havia començat a donar els fruits de l'aposta per l'excel·lència feta a principis dels dos mil. Entre aquestes, les línies vermelles que ens vam marcar eren no retrocedir en el finançament públic, en especial en aquells eixos que havien demostrat ser la clau de volta de les nostres capacitats com a sistema de recerca malgrat la reducció global pressupostària, seguir fomentant el model de governança flexible per al sistema i protegir el sistema d'ingerències a la seva autonomia, especialment provinents del mateix sector públic.

Quins són els seus referents en la política de recerca?

Sistemes vigents en bona part del món occidental, en els quals la governança és prou flexible perquè «passin coses». Sistemes orientats a la captació de talent amb uns plantejaments gens burocratitzats, molt oberts, just al contrari del que passa a l'empara del sistema estatal. Al final, la recepta per a una bona política científica no és molt complicada: compromisos a llarg termini, polítics i pressupostaris, màxima autonomia per a les institucions acadèmiques i reducció màxima de les «cotilles» administratives, permetent sistemes oberts de relació amb el món.

A casa nostra, l'actual sistema de recerca el va començar a implementar el conseller Mas-Colell en la seva anterior posició en el Govern del president Pujol. Un sis-

tema de recerca, sobretot per a un país petit, no es pot construir aïlladament i s'ha d'articular en un context determinat, que, en el nostre cas, era en els marcs espanyol, europeu i mundial. En el cas de Catalunya, un país petit on les realitats fiscals i competencials canalitzen bona part dels recursos de recerca a través de les polítiques del Govern central, això es feia especialment evident. Podíem destinar recursos a complementar la política estatal cobrint mancances, o bé aprofitar la forta base universitària que llavors ja teníem per construir un sistema potent d'instal·lacions, instituts vinculats a les universitats i recursos humans que permetés atraure recursos externs. L'experiència internacional ens ensenyava que aquesta segona era una opció possible per a països petits com el nostre.

Com veu la recerca en les àrees tecnològiques en el nostre país?

Ara que ja tenim la nostra ciència en estàndards internacionals, que és el més complex d'aconseguir, cal generar més valor econòmic a partir del coneixement produït pels grups de recerca que treballen arreu del país. L'experiència pròpia i aliena ens demostra que calen polítiques estables en el temps i convingudes amb el món econòmic i industrial, però també que només amb això no s'assoleixen suficients resultats.

La meua opinió, havent conegut de primera mà la realitat diversa de la ciència catalana, i experiències d'altres països de la nostra mida, és que és necessari disposar d'un estat per fer aquest salt. És obvi que es poden fer actuacions en el sentit adequat i que aportin bons resultats: la darrera experiència dels doctorats industrials és una bona mostra de com el món privat és capaç de generar ocupació d'alt valor, amb els incentius públics adequats, molt especialment en l'àmbit tecnològic. Però també em sembla evident que només amb això no resoldrem apreciablement el problema.

Com han influït les importants inversions en grans instal·lacions, com el supercomputador MareNostrum o el sincrotró ALBA, en el nivell de la recerca?

Aquestes grans infraestructures han estat fonamentals per dos grans motius. D'una banda, han facilitat a la nostra comunitat investigadora l'accés a unes instal·lacions de primer nivell, i això impulsa sempre una recerca de primer nivell. D'altra banda, han estat unes bones «àncores» per atraure i fixar al nostre sistema talent internacional: l'existència d'aquests equipaments en un territori transmet el compromís a llarg termini de les administracions, i aquest és un factor positiu per a l'atracció de nou talent.

Quins són els principals reptes que tenim plantejats per als propers anys?

En primer lloc, el primer repte és la consolidació del sistema de ciència que s'ha construït, amb un especial èmfasi a les universitats públiques (voldria recordar aquí com de rellevant és, per a un país «políticament jove» com el nos-

tre, tenir quatre universitats catalanes entre les cent primeres del món, dins la categoria de les *young universities*). Ja sabem que aquests són sistemes que costen molt de construir, i poc de desmuntar. Per tant, la primera qüestió serà garantir la continuïtat del que durant tants anys ens ha donat tants bons resultats.

En segon lloc, el següent repte és posar les bases per eliminar aquelles «cotilles» que encara impedeixen millors resultats i, sobretot, una major capacitat d'atraure talent i una molt millor interacció amb el sector privat. En aquest àmbit, una reforma profunda de la governança universitària, que donés molta més autonomia a les nostres institucions acadèmiques, seria molt desitjable.

Finalment, caldria tenir disponibilitat pressupostària i voluntat política per impulsar (i sobretot mantenir) actuacions per facilitar la valorització i comercialització del coneixement generat al món científic. Durant tots aquests anys s'han anat generant iniciatives interessants, però ni han tingut la magnitud necessària, ni han gaudit de prou continuïtat.

Finalment, ara que tan sovint tenim sobre la taula el procés sobiranista, com influiria en la política científica si es produís la independència de Catalunya?

Ja es veu, del comentat a la pregunta anterior, que el fet de ser un estat independent ens permetria avançar molt més ràpidament: el segon i el tercer repte explicitats (i potser també el primer) difícilment s'assoliran si no és comptant amb les capacitats polítiques pròpies d'un estat.

En aquesta línia, sovint diem que el gran guany de ser un estat no seran tant els diners, com tenir la capacitat de definir el propi model, i actuar políticament en coherència. Si durant un o dos anys ens «falla» el Plan Nacional, ens trobarem amb un panorama que ja hem avaluat. De fet, Catalunya, dins l'Estat espanyol, capta entre el 30 i el 50 % dels diners competitiu europeus, i només el 20 % del Plan Nacional. Per tant, tenim capacitat molt important de finançament a Europa. Tampoc cal oblidar quelcom important: tots els diners que actualment l'Estat finança per als projectes del Plan Nacional a Catalunya equivalen a dos o tres dies de dèficit fiscal. Per tant, ja es veu que aquest no seria un gran problema.

A banda, estic segur que els futurs governs d'ambdós estats (Espanya i Catalunya) s'entendran a la perfecció en matèria d'instal·lacions científiques d'alt nivell. El món és ple d'infraestructures científiques consorciades per dos o més estats, i el sincrotró ALBA o el Barcelona Supercomputing Center en podrien ser fantàstics exemples (de fet, ja actualment ambdues administracions actuem així).

Tampoc crec que afectés gens el talent internacional que treballa a Catalunya, atret al llarg d'aquests darrers anys. El nostre entorn científic sembla sòlid, i crec que tots esperem un procés polític relativament curt i ordenat: diria que un procés de transició nacional no suposarà afectacions greus.

La ciència a Catalunya treballa bé, i estic segur que ho seguirà fent. ■